

Det smalt da han hevdet at **Alf Prøysen** var bifil. Men forfatter Ove Røsbak er mye mer enn Prøysen-bografien.

Skarpskytteren

MØTE MED OVE RØSBAK

LILLEHAMMER. Forfatteren står utenfor Lillehammer jernbanestasjon og venter. På oss. Og etter å ha hilst, går egentlig det meste av seg selv. Ove Røsbak er en type som prater, mener og synser.

Med en dyr bil kjørende foran oss, legger Røsbak muntert ut om gamle karer som har dyre biler, men som ikke er i stand til å kjøre, og om penisforlengere.

– Det er pikken dems, sier han med tanke på bilene, og unnskylder sin frodige bondehumor.

– Uten Joker blir vi urbaniserte, og Bolla Pinnsvin dør, sier han da vi passerer den lokale matbutikken. Ifølge Røsbak representerer Joker-butikkene i mange bygder det siste håp.

I dét vi kjører over Vignesbroa forteller han om et dikt der jeg-personen står på nettopp denne broa, mens vinden blåser kaldt og han drømmer om varme damer. Han legger også ut om lokalhistoriske hendelser og om sin nye diktsamling med «nye damer».

Røsbak forteller at han ofte våkner av steinerskolelæreren som lokker på elevene sine, med en skuffelse over at det ikke er ham hun lokker på. Steinerskolen er nemlig hans nærmeste nabo.

Vel framme i hans hjem setter han på

to låter av Bob Dylan, som representerer ytterpunktene i Røsbaks liv; «The Times They are-a-changin» og «Forever Young».

– Jeg vokste opp med rock, et fenomen av engelsk opprinnelse, og med svensk-norsk visekultur, sier han, og peker på at denne spenningen mellom utkant og sentrum har vært sentral i hans liv.

Røsbak vokste opp på Furnes i Hedmark, bor nå i Lillehammer, men har også reist ut i den store verden.

– Da norsk bygdelig begynte å gå i oppløsning, begynte vi med kaffetrakter, ler han, og serverer kaffe kokt i kjele på komfyren.

– Før pleide ikke folk å banke på. De ringte aldri for å høre om det passet å komme. Min far ble sint om han måtte ta av seg på bena. Han nekte å gjøre det.

Det er biografien om Alf Prøysen som har gjort Ove Røsbak mest kjent. Da han antydte at nasjonalskalden hadde vært bifil, fikk Røsbak kjeft fra både fjern og nær.

– Hvordan oppfører vi oss mot hverandre når vi er undertrykte i et klasse-samfunn, eller mot den som har fått en skavank? Dette dreier Prøysen sitt livsverk seg om, men ingen nevner det. Derfor blir mange så sinte når jeg nevner at han var like glad i gutter som jenter. Det passer ikke inn i barnetimeonkelbildet, mener Røsbak.

Han mener Prøysen er misforstått og

OVE RØSBAK

■ Født 1959 på Furnes i Hedmark.

■ Norsk poet, forfatter og underholder.

■ Er kjent for sine biografier om Alf Prøysen og Rolf Jacobsen.

■ Bosatt på Lillehammer.

■ Debuterte som lyriker med diktsamlingen «Lævandes dikt» i 1978.

■ Fikk Prøysenprisen i 1980.

■ Var involvert i fjernsynsprogrammer for barn i NRK fra 1980 til 1987.

■ Har skrevet for voksne og barn, gitt ut diktsamlinger, prosabøker, barnebøker og biografier.

at bygdefolk ofte bruker ham til egen fordel.

Røsbak vil at samfunnet skal bygges ned til små enheter, preget av samarbeid i lokalsamfunnene, og at lokaldemokratiet gjeninnføres.

– Men bare det å få ti husstander eni om en asfaltstump kan være nesten umulig, sier han for å illustrere hvor fjerne vi har blitt fra en slik tankegang.

– Folk må prate politikk - ikke partipolitikk - om hvordan de skal redde sitt lokalsamfunn mot en makt som blir mer og mer altomsluttende på alle fronter. I USA er alle overvåket. Vi mister våre friheter for å være trygge. Da er slaget tapt. Heller noen bomber som smeller, enn å gi avkall på alle våre friheter.

Så smeller Røsbak selv av noen bomber:

– De såkalt radikale har laget så jævlige snevre rammer. De reelt radikale må finnes andre steder.

Og enda en:

– Norge har blitt et sammenhengende klageland, men var tidligere preget av mye godt humor.

Forfatter Røsbak mener verden styres av turbokapitalismen og sosialkapitalismen.

– Midt mellom disse to altomsluttende system, finnes norske småbrukere og fiskere, de som dette landet bestod av før. Det er ikke så mange byfolk som tenker over dette. Byfolk trenger å se at det er verdier også utenfor Oslo. ▶

ELEMENT: Når Ove Røsbak gjør det bra, føler han at han ikke trenger å komme til himmelen.

MUSIKK: Forfatteren er oppvokst med rock og svensk-norsk visekultur.

FAVORITTENE: Røsbaks 4 000 bøker står et annet sted, men han har favorittbøkene stående framme.

VEGGPRYD: Han har ikke bare priser på veggen.

PRIS: Ove Røsbak fikk

” Vi er et samfunn i krise. Vi har satt bort alle praktiske jobber. det er under vår verdighet.

► Hans bibliotek, bestående av 4 000 bøker, befinner seg et annet sted, men han har noen av favorittene stående i hylla; De samlede verker av Dostojevskij, Arne Garborg og Platon, for å nevne noe. På veggen henger flere priser han har mottatt for sin diktning, hvorav en er svensk.

– Jeg fikk så mange priser før jeg var 25, at da følte jeg det var nok, sier han.

Han slenger også inn noen setninger om den amerikanske valgkampen.

– Hvis Obama blir valgt, og han får utrettet noe, ligger pistolen klar, sier han, og tenker på hvordan det gikk med Kennedy, Marthin Luther King og Gandhi.

Videre omtaler han USA som et «bedritent land, som samtidig har så mye fint i seg».

Senere sier han at man i en tradisjonell norsk bygd hadde et bedre forhold til alkohol enn det man har i byene nå. Røsbak skyter i alle retninger.

– Norge er en ung nasjon, et land i puberteten. Vi har ingen kultur.

Etter å ha deklamert Prøysen med stor innlevelse, lovpriser han dagens unge.

– De unge rundt 16–17 år har ikke så mye historiefølelse, men de har et stort spekter intellektuelt sett.

De ti siste åra har han nemlig fått håp for ungdommen, i en tid der han mener middelalderens narr har blitt nåtidens makthavere. Han trekker fram Otto Jespersen og andre fra sin generasjon, og deres ironisering av tilværelsen. Han er også oppgitt over en økende intellektualisering, som han mener gjør at vi ikke lenger ser problemene.

– Gjorde vi det, ville det berøre vår levemåte. Vi er et samfunn i krise. Vi har satt bort alle praktiske jobber, vi skal ikke få kvae og møkk på hendene lenger, det er under vår verdighet. Det er ikke lett å stå for noen verdier som helst, i det maktapparatet politikken har blitt. Så begynner man å bortforklare alt med intellektualisering.

Han mener det eneste håpet er å gå i dialog med ungdommer.

– Min generasjon er solgt. De har løyet så lenge at de ikke er i stand til å komme seg ned igjen. Så vi som er opp-tatt av dette, må gå til de unge.

– **Fritid? Nei, jeg skriver hele tiden.** Man trenger ikke fritid, ler han.

Så siger et alvor inn over ham.

– Det er perioder hvor jeg tror jeg ikke duger til det eneste jeg duger til.

Han gir uttrykk for en sårbarhet,

Hvem har retten til å definere intelligens og dumskap, eller noe som helst?

kombinert med en menneskelighet og hjertevarme.

– Kunsten dreier seg om å gjøre seg sårbar. Ibsen illustrerte det med å si «du må holde dommedag over deg selv.»

Når han gjør det bra, føler han at han ikke trenger komme til himmelen, men at han allerede er der.

– En kunstner som er fylt av oppgaven sin, er veldig langt fra det moderne livet, mener Røsbak.

Mange trodde - og tror fortsatt - at han kynisk la seg på en bølge for å få Prøysenprisen for sin tredje diktsamling, i 1980.

– Da jeg var i USA en periode i 1976–1977, følte jeg meg fremmedgjort. Gradvis mistet jeg språket mitt, jeg tenkte på amerikansk. Så diktet jeg et dikt på dialekt.

Da fant han sin vei.

– Mitt overlevelsesinstinkt prater på Furnes-mål. Når fremmedgjøringen går langt nok, er det noe opprinnelig som gjenerobres, mener han, og legger til at dette opprinnelige gjerne kan kalles visdom. Først og fremst en *ung visdom*, som man ikke kan lese seg til.

– Buddha, Sokrates og Jesus representerte alle en ung visdom, mener han.

Prøysenprisen i 1980. Men det er biografien om Alf Prøysen som har gjort Røsbak mest kjent.

Vi skal ikke få kvæ og møkk på hendene lenger,

– Er det en rotløshet i hele landet, kanskje i mesteparten av verden?

– Ja, over hele verden flytter folk fra landsbygda. Millioner kommer til å strømme inn til byene i India og Kina, fordi vi fortsatt tror det er to ting som er saliggjørende – alfabetisering og urbanisering. Analfabeter er korkhuer, og det er i byen at kulturen finnes. Den illusjonen lever hele verden i ennå. Og vi kaller oss i-land og u-land. Men jeg foreslår at i-land heller kalles innviklingsland. Vi blir mer og mer innviklede, og kjenner ikke oss selv til slutt. Og det skal være eksempelet for de fattige! Vi er i ferd med å kjøre verden i grøfta, og så skal vi skal gi litt avlat og være barmhjertige samaritaner.

Han trekker fram miljø- og utviklingsminister Erik Solheim (SV) som eksempel på en slik samaritan, og mener han pøser på med u-hjelpmidler og soler seg i sin egen glans.

– Han opprettholder en skjev ubalanse i verden hver eneste dag. Slipp asiatiske og afrikanske bygdetullinger ut på verdensmarkedet! Da må vi begynne å jobbe igjen her i landet også, og ta tak i ting med nevene, mener Røsbak.

Han møtte analfabeter i Nicuragua i 1983. Senere, da de lærte å lese, gikk ting rett vest.

– De sa mye klokt, og de snakket på samme måte som far min gjorde, som aldri tok noen utdanning. Men han hadde hodet til det, han kunne blitt lærer. Min bror er snekker, og sovner om han skal lese to sider. Men ser han et tv-program, kan han holde foredrag etterpå. Han har fotografisk minne. Hvem

har retten til å definere intelligens og dumskap, eller noe som helst? Dyr er mye klokere enn oss på mange måter, sier forfatteren.

– Kommer jeg i avisa? Kan du ta bilder av oss?

Vi har tatt turen ned til en badebrygge ved Mjøsa, og barn flokker seg rundt fotografen.

– Man må ha norske sanger på hjernen, ikke engelske, sier Røsbak til noen ungjenter som hører på radio.

Så hopper han i vannet, med cowboyhatt på hodet. Han spruter vann med beina, med en grimase som et sjøuhyre.

– Dere går vel i tiende klasse, spør Røsbak ungjentene.

– Sjuende?! Ja, jeg minnes min egen ungdom. Plutselig var jentene voksne, og guttene bare pingler. Det ser vi der, sier han lattermildt, pekende på noen gutter som sloss i nærheten, og jentene ler med.

Så tar han på seg en presteaktig kjortel som han fikk i Asia. Med framtoning som en prest går han bort til noen eldre jenter.

– Bygdeungdommen kan like slik rar oppførsel, sier han etterpå.

I et øyeblikk var han profet i eget land.

■ **TEKST: ANDREAS AUBERT**
andreas.aubert@nationen.no

■ **FOTO: JON LUNDELL**
jon.lundell@nationen.no

MITT YNDLINGSREDSKAP

IPHONE

Livet før og etter iPhone: Martine Aurdal før iPhoneen kom inn i livet hennes.

iPhonofil

Hennes yndlingsredskap er ikke så originalt, men for Martine Aurdal er det livsviktig. Dagbladets nye politiske journalist er hekta på iPhoneen, en vidunderlig alt i ett-telefon hun har siklet på i et år.

Nå ligger den trygt og godt i det lille rommet i vesken hennes. iPhone kommer ikke på det norske markedet før i juli, men Aurdal kunne ikke vente. Hun dro til New York.

– Jeg troppet forventningsfull opp på Apple Store i Soho, men ble lang i maska da de kunne fortelle at telefonen var utsolgt over hele Manhattan, sier hun.

Heldigvis skulle en kollega til London helgen etter. Nå er Aurdal den lykkelige eier av «verdens mest fantastiske duppedings», i følge henne selv.

– Oj, det var da voldsomt til engasjement for en mobiltelefon?

– iPhoneen er både laptop, jobbtelefon, hjemmetelefon, MP3-spiller og kamera, forklarer Aurdal ivrig. Dessuten har jeg blitt avhengig av å spille backgammon på den, ikke bare jobb altså.

For Martine Aurdal er et liv uten mobiltelefon utenkelig. Den er hennes viktigste sikkerhetsnett og arbeidsredskap.

– Blir du ikke sliten av å alltid være tilgjengelig?

– Jeg må jo være tilgjengelig. Dessuten liker jeg å prate i telefonen. Jeg blir stressa av å ikke kunne kommunisere. Det er livsstilen min. Mellom jobber hender det jeg setter iPhoneen på lydløs hvis jeg er sliten. Men jeg skrur den aldri av. Da får jeg jo ikke vite hvem som har ringt. Hvis nummeret er ukjent, finner iPhoneen automatisk eieren. Jeg må forresten kjøpe en liten mobilveske så det ikke blir riper på den, avslutter Martine Aurdal.

■ **SUSANNE SUNDE BAKKE**
susanne.bakke@nationen.no